

Ірина ГОЛЯШ

кандидат економічних наук,
доцент кафедри аудиту, ревізії та контролінгу,
Тернопільський національний економічний університет

Світлана РОМАНІВ

кандидат економічних наук,
доцент кафедри аудиту, ревізії та контролінгу,
Тернопільський національний економічний університет

ПРОГНОЗНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Обґрунтовано необхідність використання методів прогнозного аналізу для визначення ефективності функціонування вітчизняних підприємств у майбутньому. Запропоновано утворення системи інформації, яка містить результати отриманих прогнозів та може використовуватися для прийняття управлінських рішень на підприємстві.

Ключові слова: *прогноznий аналіз, ефективність функціонування підприємства, прогнозна інформація, стратегічний розвиток, показники перспективного характеру, форми прогновної фінансової звітності.*

У сучасних умовах однією з найгостріших проблем розвитку вітчизняних підприємств є забезпечення ефективності їх функціонування. Розв'язання цієї проблеми можливе за умови виявлення внутрішніх резервів поліпшення показників діяльності суб'єктів господарювання та забезпечення прийняття економічно вигідних управлінських рішень. Важлива роль при цьому належить прогноzному аналізу, результати якого дозволяють виявити недоліки та розробити заходи щодо мінімізації майбутніх ризиків в діяльності підприємства.

На вивчення проблеми ефективності функціонування підприємства звертали увагу на всіх етапах економічного розвитку. У науковій літературі їй

підприємства та сприяти пошуку адекватних управлінських рішень при змінах у зовнішньому та внутрішньому середовищах суб'єкта господарювання в майбутньому.

У процесі прогнозування аналітикам доцільно застосовувати методи екстраполяції, при використанні яких висновки про значення прогнозних показників у майбутніх періодах робляться на основі вивчення їх динаміки у попередніх періодах. Необхідним елементом при цьому є побудова та аналіз ряду динаміки, який класифікує значення показників у часі у розрізі окремих періодів та описує динаміку їх розвитку.

Методи екстраполяції використовують за відносно стабільного розвитку підприємства або за наявності

присвячено праці таких вчених-аналітиків, як: Л. Будник, І. Голяш, Й. Даньків, В. Іванов, М. Лучко, Т. Клебанова, А. Клементьєва, М. Остап'юк, К. Радченко та ін. Однак, залишаються не повністю вирішеними питання вимірювання ефективності функціонування підприємства. Це пов'язано, насамперед, із труднощами при виборі основних критеріїв, системи показників, факторів підвищення ефективності функціонування підприємства та адекватних методів прогнозного аналізу.

Вивчення економічної літератури показує, що прогноznий аналіз ефективності функціонування

сезонних чи циклічних коливань з чітко вираженим трендом. Якщо ж розвиток показників фінансово-господарської діяльності підприємства у попередніх періодах характеризується значною нестабільністю і суттєвим коливанням фінансових показників, то їх екстраполяція на майбутні періоди буде неможливою, а отже недоцільним є використання відповідних методів.

Протягом останнього періоду часу спостерігаються суттєві зміни в розвитку економічних відносин, зумовлені перебігом світової фінансової кризи, які викликали нестабільність політичної та економічної системи в нашій країні. У зв'язку з цим, прогнозування

підприємства займає в ній одне з центральних місць, проте деякі аспекти цієї проблематики потребують більш детальних розробок і суттєвого удосконалення, які спробуємо обґрунтувати та вирішити у нашій публікації. Зокрема, розглянемо методи прогнозного аналізу, зазначимо їх особливості та можливості використання в сучасних умовах, а також запропонуємо формування системи прогнозної інформації, яка може використовуватися для прийняття управлінських

ефективності функціонування підприємства може бути лише короткостроковим. При цьому слід використовувати не екстраполяцію, а адаптивні методи прогнозування, що ґрунтуються на визначенні середніх величин, або експоненціальному згладжуванні. Зазначимо, що визначення середніх величин передбачає розрахунок середніх значень відповідних показників у попередніх періодах для встановлення прогнозних показників, а експоненціальне згладжування базується

майбутніх подій і оцінки потенційних наслідків прийняття альтернативних рішень.

Використання розглянутих вище методів аналізу у процесі прогнозування ефективності функціонування підприємств дає змогу розробити систему науково обґрунтованих імовірнісних припущень, які можуть бути використані керівниками для прийняття рішень з

покращання діяльності та оцінки результативності.

Результатом прогнозування ефективності функціонування підприємства має бути інформація, до якої належать система показників перспективного характеру та форми прогнозованої фінансової звітності [1, с. 143], як це відображено на рисунку 1.

Рис. 1. Система вихідної інформації у процесі прогнозування ефективності функціонування підприємства

Розглянемо спершу відображені на рисунку 1 основні типові форми фінансової звітності, що містять прогнозу інформацію.

Прогнозний баланс – це сумарний вплив передбачуваних майбутніх управлінських рішень на фінансовий стан підприємства, а прогнозний звіт про фінансові результати та звіт про рух грошових коштів є робочим планом для всього підприємства.

Розробка прогнозних фінансових звітів є складним процесом прогнозування, яке повинно здійснюватися у чіткій послідовності. Тому прогнозування кожного фінансового звіту базується на власній основі.

Прогнозний баланс складається на завершальному етапі прогнозування на основі:

- перенесення до журналу прогнозних господарських операцій підприємства інформації, наведеної в загальних бюджетах доходів і витрат;
- перенесення до журналу прогнозних господарських операцій підприємства інформації, поданої в прогнозному грошовому бюджеті;
- складання узагальненого прогнозного журналу господарських операцій підприємства;
- складання прогнозного балансу на основі прогнозного журналу господарських операцій;
- розрахунку прогнозних фінансових коефіцієнтів на основі прогнозного балансу та формування висновків про прогнозний фінансовий стан підприємства.

Звіт про фінансові результати складається на основі формування:

- бюджету доходів підприємства на прогнозний період з розподілом їх за видами діяльності та за структурними підрозділами підприємства;
- загального бюджету доходів підприємства;
- бюджету витрат підприємства на прогнозний період з розподілом їх за структурними підрозділами;
- загального бюджету витрат підприємства;
- загального бюджету доходів та витрат підприємства, що трансформується в прогнозний звіт про

фінансові результати;

- розрахунку фінансових показників на основі прогнозного звіту про фінансові результати та зіставлення їх з очікуваними значеннями.

3. Звіт про рух грошових коштів формується у наступній послідовності:

Розмежування надходжень та витрат грошових коштів за видами діяльності підприємства;

- визначення розміру мінімального постійного залишку грошових коштів;
- встановлення точного часу виникнення грошових надходжень та витрат;
- формування надходжень грошових коштів на основі загального бюджету доходів підприємства;
- формування витрат грошових коштів на основі загального бюджету витрат підприємства;
- координація за часом графіку надходжень і витрат грошових коштів;
- координація надходжень та витрат грошових коштів на основі фінансового та інвестиційного планів;
- узагальнення прогнозних надходжень і витрат грошових коштів у прогнозному грошовому бюджеті, що трансформується в прогнозний звіт про рух грошових коштів;
- зіставлення суми загальних прогнозних надходжень та витрат грошових коштів з сумою прогнозного фінансового результату підприємства.

Система вихідної інформації, яка може використовуватися для прийняття управлінських рішень, спрямованих на забезпечення ефективності функціонування підприємства, повинна містити не тільки прогнозу звітність, а й показники перспективного характеру. Показники при цьому мають бути формою вираження сутності ефективності, а також повинні бути придатними для проведення якісно-кількісного аналізу перспектив функціонування підприємства.

Зазначимо, що в самому трактуванні поняття ефективності до цього часу відсутня чітка визначеність.

У середовищі вчених-економістів спостерігаються суттєві розбіжності в розумінні сутності цієї категорії, її критеріїв і показників. Кожен показник повинен характеризувати певну область ефективності, тому дослідження ефективності повинно включати в себе аналіз минулих тенденцій та передбачення на їх основі майбутніх показників розвитку підприємства: оцінки величини необхідних капітальних вкладень, оцінки впровадження нового продукту, оцінки здавання майна в довгострокову оренду, майбутніх обсягів виробництва та реалізації тощо. Вважаємо, що запропонована нами система показників придатна для прогнозування ефективності функціонування підприємства та прийняття управлінських рішень.

При виборі системи показників ми взяли за основу стратегію обмеженої оптимізації, при якій досягнення будь-якої однієї цілі лімітується потребою досягати й інших цілей на прийнятному рівні. Критерієм ефективності підприємства при цьому виступає спроможність підтримувати певний баланс між цілями підприємства при різних видах його діяльності. Зазначимо, що наведений перелік показників прогнозного характеру не є остаточним і може бути доповнений, оскільки він залежить від цілого ряду факторів, до яких можна зарахувати галузь діяльності підприємства, певні особливості його роботи тощо.

Необхідність докорінних змін в діяльності вітчизняних підприємств вимагають підвищення їх фінансової стійкості і отримання максимального обсягу прибутку. Відсутність навичок адекватної оцінки ефективності функціонування та аналізу фінансових наслідків прийнятих рішень поставили багато підприємств на грань банкрутства.

У публікації зроблена спроба вирішити окремі проблеми методики аналізу прогнозування ефективності функціонування підприємства. Зокрема, нами розглянуто методи прогнозного аналізу: екстраполяцію, адаптивні методи прогнозування, моделювання, зазначено можливості їх використання в сучасних умовах, а також запропоновано формування системи прогнозової інформації, яка може використовуватися для прийняття управлінських рішень на підприємстві.

Вважаємо, що використання прогнозного аналізу забезпечить високу ефективність функціонування підприємств, сприятиме довгостроковому стратегічному розвитку, підвищить їх конкурентоспроможність та ринкову привабливість.

Список літератури

1. Будник, Л. Теоретико-методологічні основи розвитку стратегічного аналізу [Текст] / Л. Будник, І. Голяш // Галицький економічний вісник. – 2007. – №1 (12). – С. 139-144.
2. Вікіпедія / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ru.wikipedia.org/wiki/Наука>.
3. Войтоловский, Н. В. Комплексный экономический анализ предприятия [Текст] / Н. В. Войтоловский, А. П. Калинина, И. И. Мазурова. – СПб.: Питер, 2009. – 576 с.
4. Гець, В. Моделі й методи соціально-економічного прогнозування [Текст] : підручник / В. Гець, Т. Клебанова, В. Іванов. – Харків: ХДЕУ, 2003. – 344 с.
5. Гринберг, А. С. Информационные технологии управления [Текст] / А. С. Гринберг, Н. Н. Горбачев, А. С. Бондаренко. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 479 с.
6. Даньків, Й. Я. Стандартизація обліку і аналізу [Текст] : навч. посіб. / Й. Я. Даньків, М. Р. Лучко, М. Я. Остап'юк. – К.: Знання, 2004. – 310 с.
7. Клементьева, А. Ю. Системный аспект прогнозирования финансового состояния предприятия [Текст] / А. Ю. Клементьева // Труды 4-ой международной

конференции студентов и молодых ученых «Управление развитием социально-экономических систем: глобализация, предпринимательство, устойчивый экономический рост». Часть 1. – Донецк: ДонНУ, 2003. – С. 107-110.

8. Маршал, В. М. Оценка эффективности бизнеса [Текст] / В. М. Маршал. – М.: Вершина, 2004. – 272 с.
9. Радченко, К. І. Аналіз стратегічних управлінських рішень, прогнозів та проектів [Текст] / К. І. Радченко. – Львів: Вид-во ЛКА, 2001. – 388 с.
10. Судакова, О. І. Формування системи управління економічною безпекою підприємництва [Текст] / О. І. Судакова // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. наук. пр. Вип. 231: В 9 т. - Том VIII. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2007. – С. 1652-1661.

РЕЗЮМЕ

Голяш Ірина, Романів Светлана

Прогнозный анализ эффективности функционирования предприятия

В статье обоснована необходимость использования прогнозного анализа для определения эффективности функционирования отечественных предприятий в будущем. Предложено формирование системы информации, содержащей результаты полученных прогнозов и может использоваться для принятия управленческих решений.

RESUME

Golyash Iryna, Romaniv Svitlana

Forecast analysis of the functioning of the enterprise

The article substantiates the need for predictive analysis to determine the efficiency of domestic enterprises in the future. The formation of system of information which contains the results obtained forecasts that can be used for management decisions at the enterprise are offered.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2011 р.